

кредитів для фінансування важливих проектів розвитку. ЄС у 2023 р. в рамках Кредитної угоди надав кредитні гарантії та запропонував вигідні умови обслуговування боргу та сплати відсотків іншими країнами ЄС строком до 35 років [2].

Отже, безоплатна фінансова підтримка України іншими країнами та міжнародними інституціями сьогодні не лише дасть їй шанс на перемогу, але й дозволить реалізувати "мирний дивіденд" та побудувати глобальний опір економічному і військовому впливу авторитарних терористичних режимів. Допомога, яку Україна отримує, є великою сумою для нашої країни, але невеликою для країн-донорів. Ціна підтримки у багато разів перевищує ціну, яку заплатили б європейські країни, якби Україна зазнала поразки. Загалом, здійснення зовнішнього фінансування країни у війні може бути важливим інструментом для забезпечення ведення військових операцій Україною, гуманітарної допомоги та відновлення після перемоги нашої країни.

Література:

1. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: [https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines state budget financing since the beginning of the full-scale war-3435](https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines%20state%20budget%20financing%20since%20the%20beginning%20of%20the%20full-scale%20war-3435) (дата звернення: 27.02.2024)
2. Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року // *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku> (дата звернення: 27.02.2024)

АНТИМОНОПОЛЬНЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В РАМКАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Швець К.Є.

*Науковий керівник: Прокопенко М.В., старший викладач
Харківський національний автомобільно – дорожній університет*

Антимонопольна діяльність завжди була однією з найважливіших областей державного втручання в національну економіку країни. На ринках, де умови перешкоджають ефективному функціонуванню галузі при конкуренції (наприклад, у природних монополіях), створюються громадські регулюючі органи, що контролюють їх економічну поведінку. На інших ринках, де монополія не є необхідною, громадський контроль зазвичай здійснюється через антимонопольне законодавство.

Законодавство ясно розрізняє горизонтальні та вертикальні угоди компаній. Горизонтальні угоди завжди підпадають під дію закону, у той час як вертикальні угоди привертають увагу антимонопольних органів лише у випадку, якщо вони призводять до домінування окремої компанії та обмежують конкуренцію. Згідно з законом, угоди між конкурентами вважаються протиправними, якщо сторони мають або можуть мати в

сукупності частку на ринку будь-якого товару понад 35%. Тобто закон регулює зловживання, пов'язані з домінуючим становищем економічного агента на ринку.

Антимонопольне законодавство забороняє наступні дії фірм.

1. Включення до договору дискримінуючих умов, які ставлять контрагента у нерівне становище порівняно з іншими економічними суб'єктами.

2. Згоду укласти договір лише за умови внесення до нього положень щодо товарів, в яких споживач не зацікавлений.

3. Створення бар'єрів для вступу на ринок або виходу з ринку іншим компаніям.

4. Порушення встановленого нормативними актами порядку ціноутворення.

5. Встановлення монополюю високих або монополюю низьких цін.

6. Скорочення або ліквідація виробництва товарів, на які існує попит або замовлення споживачів за наявності можливості їх беззбиткового виробництва.

7. Необґрунтована відмова від укладення договору з певними покупцями за наявності можливості виробництва або постачання відповідного товару.

У деяких випадках можна укласти явні картельні угоди, якщо це сприяє насиченню ринку товарами, покращенню якості продукції та зростанню конкурентоспроможності товарів, включаючи міжнародний ринок. Також це можливо, якщо позитивний вплив картелю переважає негативні наслідки його впливу на ціни.

Визначення домінуючої фірми грає важливу роль і зазвичай базується на її функціональних характеристиках. Фірму вважають домінуючою, якщо вона має вирішальний вплив на умови продажу на ринку або ускладнює доступ іншим суб'єктам економіки на цей ринок. Ринковий паєвий обсяг, який займає фірма, є важливим критерієм для державних органів тільки у випадку, якщо вона є стабільною.

Основний метод регулювання виникнення та функціонування монополій у національній економіці країни - це встановлення цінових лімітів. Однак демонополізація, яка є законною для фірм, що допускають монополюю дії більше одного разу, також є важливим методом. На жаль, ці методи часто виявляються неефективними і використовуються обмежено.

Питання злиття та поглинання в антимонопольному законодавстві базуються на кількісних критеріях, таких як певний обсяг активів та частка ринку. Проте деякі злиття та поглинання можуть бути дозволені, якщо позитивні ефекти структурних змін переважають їхні негативні наслідки.

Крім законодавчого антимонопольного регулювання, країни з ринковою економікою застосовують методи нормативно-орієнтованого впливу. Ці методи включають урядові закупівлі, податки, відсотки та державні субсидії.

Для подолання негативних монополюю тенденцій, забезпечення умов для досягнення і підтримки конкурентного середовища та прозорості операцій в національній економіці країни необхідно створити ефективну систему

державного регулювання у межах визначеного сектору.

Література:

1. Лагутін В. Д., Боровик Ю. І., Вертелева О. В. Державне антимонопольне регулювання : підручник. Київ : КНТЕУ, 2015. 480 с.
2. Смирнова К. В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика : навч. посіб. Київ : Фенікс, 2017. 490 с.
3. Тетарчук І. В. Антимонопольне конкурентне право України : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 174 с.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA BƏRPA OLUNAN ENERJİ MƏNBƏLƏRİ VƏ ONDAN İSTİFADƏ

Həsənov Balabəy Samir

Elmi rəhbər: Şahin Vaqif oğlu Bayramov, i.f.d. dos.

Mingəçevir Dövlət Universiteti

Azərbaycan bərpa olunan enerji mənbələri baxımından zəngin bir ölkədir. Ölkənin quru ərazilərində 135 QVt, dəniz bölgələrində isə 157 QVt potensiala sahib olduğu qeyd edilir. Bundan əlavə, külək enerjisi potensialı 3000 MVt, günəş enerjisi potensialı 23000 MVt və bioenerji potensialı 380 MVt dəyərləndirilmişdir. Bu rəqəmlər Azərbaycanın bərpa olunan enerji mənbələrindən yararlanmaq üçün ciddi bir potensiala sahib olduğunu göstərir.

Azərbaycan enerji ixracatçısı olaraq tanınmasına baxmayaraq, bərpa olunan enerjinin istifadəsinə xüsusi önəm vermişdir. Ölkənin enerji təhlükəsizliyi siyasəti, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi altında bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra işləri əhatə edir. Bu işlər arasında enerji təhlükəsizliyinin artırılması, enerji resurslarının diversifikasiyası və ekoloji norma və standartların tətbiqi daxildir.

2020-ci ilin 22 sentyabrında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən imzalanan müvafiq Fərmanla, Energetika Nazirliyi yanında Bərpa Olunan Enerji Mənbələri Dövlət Agentliyi yaradılmış və bu sahədə işlərin daha da sürətləndirilməsi üçün əsas yaradılmışdır. Agentliyin yaradılması bərpa olunan enerji mənbələrindən daha səmərəli və geniş miqyaslı istifadə etmək məqsədini güdür. Ayrıca, bərpa olunan enerji sahəsinin inkişaf etdirilməsi, qanunvericiliyin və mühitin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bir sıra müvafiq qanunlar və normativ hüquqi aktlar qüvvəyə minmişdir.

Azərbaycanın "2030: Sosial-iqtisadi inkişafın Milli Prioritetləri" adlı sənədində ölkənin enerji siyasətinin mühüm bir parçası olaraq təmiz ətraf mühit və yaşıl inkişaf prinsiplərinin qorunması qeyd edilmişdir. Bu kontekstdə, bərpa olunan enerjinin iqtisadiyyatın bütün sahələrində genişləndirilmiş tətbiqi də öz əksini tapmışdır. Enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, enerji resurslarının çeşidliyinin artırılması və ekoloji tələblərin nəzərə alınması kimi mühüm prinsiplər, ölkənin enerji strategiyasının əsasını təşkil edir.

Azərbaycan dövləti kənar təsirlərdən mümkün qədər az asılı olaraq milli enerji